

Л.В. Рева-Лєвшакова доктор філологічних наук, професор,
декан факультету іноземних мов Ізмаїльського державного
гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна)

НЕОРЕАЛІЗМ – МЕТОД ЧИ ПРОМІЖНЕ ЯВИЩЕ, НАПРЯМ ЧИ ТЕЧІЯ, СТИЛЬ ЧИ СИСТЕМА?

У статті досліджується неоднозначність поглядів на явище неореалізму у літературі, який з'явився на початку ХХ століття. Автор звертається до праць періоду становлення неореалізму й до сучасних наукових робіт, вказуючи на полемічність термінологічного визначення неореалізму.

Ключові слова: *неореалізм, метод, напрям, течія, стиль, система.*

У сучасному літературознавстві виникають сміливі твердження про іманентний характер зміни літератури та пов'язаних із цими змінами термінологічних визначень. Теорії іманентності, досить розвинуті в зарубіжному літературознавстві, пояснюють вплив художніх особливостей на створення понятійної своєрідності, зокрема системи та стилю. Наприклад, Д. Перкінс зазначає, що система не є цілком залежною від того, що відбувається поза літературою, а стиль розвивається через дію іманентних принципів, головною причиною яких виступають зовнішні обставини. Стильове визначення для англійського науковця становить проблему «досягнення наративної зв'язності», вирішення якої можливе через теорію іманентних змін. А пояснення нового в розвитку літератури має відбуватися за трьома етапами відповіді на питання про визначення стилю (чи системи): чому література детермінується внутрішніми факторами більше, ніж зовнішніми? чому нові твори відрізняються від тих, які їх сформували? у чому полягає «конкретний характер або напрям розбіжностей» [1: 122]. Попри багату традицію досліджень стилю Гете, Гегелем, І. Вінкельманом, визначення «стиль» у сучасному зарубіжному літературознавстві (з причини розвитку теорії іманентних змін) замінюється формулюванням «система».

У російському, як і в українському літературознавстві, розвиненіша ідея стильових визначень. Д. Чижевський, наприклад, уважав, що стильове прочитання літературного твору – це найближчий шлях до розуміння його естетичної вартості. Але вже в більш сучасних поглядах українського науковця І. Безпечного стильова єдність дорівнює художній системності, а головна роль приділяється напрямку: «Стили в літературі з'явилися внаслідок історичного розвитку літературних форм, а не логічної класифікації, тому кожний із них доводиться характеризувати, виходячи з підстав (основ), вибір яких залежить від того, що за інтереси панували в літературі в добу створення того чи того стилю й у якому напрямі скеровувалася творча увага письменників» [2: 338 – 339]. Інший ряд наукового дослідження, у якому поряд із системою та стилем виступає течія, вибудовує М. Ляницький: «Якщо стиль – естетична система, що має впорядкованість, канонізацію, то його відгалуженням виступає течія, яка формується в середині стилю» [3: 9]. Однак у теорії В. Халізева пропонується новий аспект дослідницької рівнозначності: літературна спільність – стиль – художня система [4]. С. Черноіваненко вважав концепцію «систе-

ми літератури» найважливішою у перспективі для характеристики літератури великого історичного періоду, а тому в засадах певного співвідношення частин «художніх систем» І. Волкова та Д. Лихачова, міркування про які з'явилися у 60 – 70-ті роки минулого століття, убачав термінологічну помилковість: «певне співвідношення частин – це не система, а структура систем» [5: 65]. Такі твердження становлять виразну проблему розвитку дослідницьких настанов про системний характер у науці. Юрій Шерех у своїх розвідках віддавав перевагу стильовій характеристиці явищ: «Групування літературних явищ за ознаками стилів принесло багато нового й цікавого. Стилі визначаються широко: як стилістичні системи, як системи жанрів і як світоглядні настанови. У такому розумінні вони мали б вести далі. Вони мали б переростати стилі літератури й виливатися в стилі життя» [6: 541]. Ці твердження схожі з ідеями іманентного розуміння літератури як процесу життя. Іманентні теорії домінантної системності на неореалізм не поширювалися, тому питання «неореалізм як система» поки що відпадає з причини своєї нерозвиненості. Хоча дещо полемічна думка висловлена А. Ткаченком, який називає реалізм естетичною системою, а неореалізм – похідним від реалізму на основі спільного реалістичного типу творчості [7: 431]. У зв'язку з цим слід згадати роздуми А. Ткаченка про іманентний характер змін літературного процесу: «... з огляду на неоднорівність взаємозв'язку власне творчих та рецепційних і функціональних чинників літпроцесу він зумовлюється як внутрішньолітературними, так і загальнокультурними, естетичними, соціопсихологічними, історичними та іншими факторами, що відіграють важливу роль у виникненні й еволюції тих чи тих явищ словесного мистецтва» [7: 413 – 414].

Дослідник неореалістичної творчості у І. Франка М. Кодак запропонував новий погляд на систему як на особливу модель поетики, в якій убачав певний ряд системно-структурних утворень. М. Кодак писав: «Системність поетики <...> виражається у тому, що підсистеми, які входять в систему, охоплюють художнє явище як цілісність в розрізі певного аспекту – ідейно-емоційного, часо-просторового тощо; так само й система, інтегруючи всю сукупність підсистем, дає змогу розглядати твір як нерозривну єдність, результат внутрішньо складної, багаторівневої системно-образної думки» [8: 9 – 10].

Зрозуміло, що питання полемічне за своєю суттю. Хоча літературознавчі дослідження останнього часу досить далеко сягнули у можливості визнання своєрідності нового реалізму, щоб твердити про специфіку певних ознак неореалістичного стилю. Однак на початку 90-х років ХХ століття існувала інша думка, наприклад, у роботі Т. Гундорової в основі неореалістичної течії виділялась «неоромантична стильова манера» як своєрідний стильовий різновид літературного розвитку. Під манерою авторка розуміла «явище не стільки стильового характеру, скільки явище естетичне, дотичне і до стильової організації, і до художнього методу» [9: 171]. Хоча термінологічне розмежування не становить суті нашого питання, але ми також визнаємо його дискусійність. Тому пошлемося на думку М. Ільницького, який писав: «... у вживанні термінів “напря́м”, “метод”, “течі́я”, “стиль” нема узгодженості, не раз вони вживаються як синоніми; часто “напря́м” визначається родовим поняттям щодо “течі́я”. Нерідко “течі́я” ототожнюється з літературною школою або угрупованням, а “напря́м” – з художнім методом або стилем» [3: 8]. Про методологічну і термінологічну багатоваріантність (як плутанину у використанні таких понять і категорій, як стиль, метод, напря́м, течія, школа, О. Ткаченко у підручнику «Мистецтво слова» [7: 416 – 429]. Ці погляди

науковців можна проектувати на історію літературознавчого визначення неореалізму, який у різні часи вважали проміжним явищем або методом, течією чи напрямом, типом творчості, естетичною системою тощо.

На початку XX століття явище неореалізму визнавалось як течія. Зрідка про неореалістичну течію згадується у працях О. Колтоновської, П. Когана, М. Морозова. Однак у критиці існувала досить вагома недовіра до усталення неореалізму як течії; наприклад, М. Морозов уважав розвиток нового реалізму в літературі недовговічним і робив такі висновки: «... нова течія не створила школи, більше того, їй не прийшлося пустити достатньо сильних коренів у творчості їх носіїв, а тому не встигнувши пристати до нових берегів, вони вже відпливали від них назад, до старих, покинутих» [10: 208].

М. Вороний та О. Дорошкевич також згадують про течію у зв'язку з неореалізмом. На відміну від них, М. Доленго більш схильний був характеризувати новий реалізм як стиль у визначальній характеристиці своєї двосистемної позиції, яку він пов'язував із мовним поділом: на ідеалістичну і матеріалістичну мови. На цьому позначився певний ідеологічний аспект, не позбавлений очевидного паралелізму поглядів М. Доленга з іманентними теоріями зарубіжного літературознавства. Однак, на відміну від іманентних ідей, що йшли шляхом від стилю до системи, український критик простував навпаки – від системи до стилю. Певна різниця вбачається і в самій суті системи, адже у М. Доленго система подає не всю широту життєвих проявів, а тільки мовний аспект. Представники іншого етапу досліджень нового реалізму В. Гречнев та О. Соколов уникали будь-яких літературознавчих визначень у своїх скупих згадуваннях про неореалізм. Вони частіше послуговувалися словом «явище», а словосполучення «модерністські течії» вживали без будь-яких уточнень, які саме течії належать до модернізму. Для В. Келдиша неореалізм уявлявся проміжним явищем (між реалізмом і модернізмом). У статті «Реалізм і модернізм» (1975) він міркував: «... літературне життя епохи, яка нас цікавить, не укладається в кордони основних напрямів. За їх межами перебуває ряд явищ проміжної, подвійної естетичної природи, стосовно яких концепція “неореалізм” має великі підстави» [11: 211]. У праці «Реалізм і “неореалізм”» (2000) неореалізм уже постає окремим явищем, тому воно винесене автором у заголовок наукових розвідок. Неореалізм він розуміє як визначену, проте виразно не оформлену течію. Вважаючи новий реалізм «особливою течією всередині реалістичного напрямку», В. Келдиш помітив, що для літературознавства кінця XX століття більш прийнятне розуміння поняття «новий реалізм» у найширшому сенсі – як позначення всього російського реалістичного руху кінця XIX – початку XX століть [12: 329]. Ці висловлення надають певного руху в перспективі досліджень, які так дружно підхопили вчені нового періоду розвідок про неореалізм.

В одній із перших сучасних робіт І. Кондрашевої неореалізм визнається течією та періодом, що заклав фундамент, «на якому виросло все найкраще, створене російською літературою протягом складного і важкого XX століття» [13: 52]. Не відхиляючи думки про стильову своєрідність нового реалізму, В. Захарова і Т. Комишкова також вважають його течією, стверджуючи різноманітність виявів у часовому русі: «Як літературна течія неореалізм заявив про себе досить яскраво в 1910-і роки, проте цілком обґрунтовано можна вести мову і про його витoki в прозі XIX століття <...>, рубежу XIX – XX століть, і про пролонгованість відкриттів цього періоду в подальшому розвитку російської про-

зи XX століття» [14: 10]. Сучасні українські дослідники Р. Мовчан і В. Пахаренко також визнають неореалізм стильовою течією. В. Пахаренко зазначив, що цей стиль розробили митці з модерністським світоглядом та реалістичним типом художнього мислення.

В унісон із думками В. Келдиша, висловленими в праці «Реалізм і модернізм», однак особіно серед більш сучасних робіт, авторський колектив монографії «Русская и зарубежная литература конца XIX – начала XX века» (1998) обстоює твердження про неореалізм як проміжне явище між реалізмом і модернізмом. У характеристиці неореалізму, поданій у книжці, помітна певна протилежність поглядів, які становлять перспективу для подальших міркувань. Зокрема, О. Михайчева зазначає: «Відмовившись від традиційних “кордонів” між напрямками (реалізмом і модернізмом. – Л.Р.), неореалісти розширили можливості художнього відображення дійсності, запропонували свій універсальний метод мистецтву майбутнього і багато чого передбачивши та позначивши в ньому» [15: 254 – 255]. На нашу думку, це твердження не тільки розширює межі, але й утверджує самостійність існування літературного неореалізму.

Проблематична ситуація з визначальними характеристиками неореалізму помітна у дослідженні жанрових різновидів неореалістичної прози 1900 –1920-х років Т. Давидової. Твердження авторки про неореалізм як стильову течію інколи перетинаються з протилежними думками. Вважаємо, що суперечності в літературознавчих розвідках є необхідними ланками в русі до істини. Наприклад, виразну проблему створюють такі рядки: «... синтез – одна з характерних рис цієї стильової течії. <...> Цей процес, зумовлений впливом на російський неореалізм модернізму, свідчить про “синтетичну”, реалістично-модерністську природу художнього методу неореалістів» [16: 69]. Відомо, що категорія «методу» (про яку згадується у дослідженні) набула директивного поширення за радянських часів. Нині в українському, як і російському літературознавстві деякі вчені намагаються на неї не спиратись. Тим часом на неореалізі саме як на методі наголошували В. Фашенко й А. Козлов. Про неореалізм як художній метод, а водночас і як про напрям в італійській літературі висловлювалась З. Потапова [«Неореализм в итальянской литературе», 1961]. Поряд з методом неореалізму В. Фашенко вбачав розвиток інших методів – неоромантизму, неокласицизму і соціалістичного реалізму. Науковець вважав, що в межах цих методів існували стильові течії і тенденції, до яких відносив імпресіонізм, експресіонізм, символізм, футуризм. Проте наголошував на домінанті неореалізму як методу, загальною рисою якого виділяв непорушність відображення життя з елементами модерних форм узагальнення [«Історія української літератури XX віку», 1998]. У теоретичних обґрунтуваннях А. Козлова й Р. Козлова неореалізм як метод згадується в загальному тлумаченні. Автори подають тривимірне значення терміна, окремо – в українській та європейській літературах як напрями нового типу художньої творчості [«Азбука літературознавства», 2001]. Ідею методу підтримує сучасна російська дослідниця У. Абишева, однак у контексті реалізму. Розкриваючи незвичайну феноменальність неореалізму, авторка припускає, що характеристика «метод» влучно розкриває специфіку реалізму, який у безкінечній кількості свого перевтілення на початку XX століття перетворився у феномен неореалізму: «У неореалістичній прозі реалізм виявляє себе як художній метод, відкритий для пошуків» [17: 269]. Серед сучасних літературознавчих розвідок це єдине згадування про метод у зв'язку з характеристикою неореалізму. Філософське трактування неореалізму як методу запропонував сучасний дослідник духовного реалізму в

літературі О. Любомудров: «Неореалізм як метод художнього освоєння світу визначається за допомогою специфіки світобачення, а саме – бачення “другої реальності”. Йому властиве загострене почуття іншого, невидимого світу. Трансцендентальне набуло в ньому онтологічного статусу. Цей метод виробив свою поетику, в якій відбулося збагачення реалізму новими стильовими засобами, у тому числі прийомами модернізму» [18: 235].

Здебільшого автори спираються на іншу термінологію. Як літературний напрям неореалізм розглядає С. Тузков. У ньому вчений убачає романтичну та модерністську стильові тенденції, що виникли на загальній реалістичній основі у процесі взаємовпливового синтезу романтичного, реалістичного та модерністського мистецтв. У «Порівняльному літературознавстві» В. Будного та М. Ільницького неореалізм визначається як час і модифікується у жанрових дефініціях у творах В. Винниченка, М. Куліша, І. Кочерги. Слід згадати, що теоретики представляли процес зміни літературних періодів так: доба Романтизму – реалізму – часи імпресіонізму та символізму – неореалізму й експресіонізму [19: 199]. Інноваційну характеристику запропоновано М. Хатямовою. Традиційні літературознавчі терміни (метод, жанр, стиль) російська дослідниця вважає недостатньо спроможними для відтворення «цілісного виду принципів функціонування літератури», тому за взірцем інноваційних пропозицій В. Заманської, М. Гаспарова, В. Тюпи та інших, вона запропонувала інтегруючу категорію літературної саморефлексії. Паралельно М. Хатямова вживала до неореалізму сполучення «естетичний феномен» та «показове явище», що кваліфікувала як проміжне між реалізмом і модернізмом [20: 5]. Віддаючи перевагу аналізу форм літературної саморефлексії в російській прозі, М. Хатямова зазначала, що «поетика літературності відображає пошук автором свого коду, мови опису» [20: 7]. На думку дослідниці, такий розвиток поетики характерний для літературного процесу першої третини ХХ століття і знаходить свій вияв у підвищеній естетизації прози, зокрема в І. Буніна.

Українські й російські літературознавчі словники подають неореалізм залежно від теоретичних надбань у вирішенні питання. Так, у 70-ті роки минулого століття неореалізм – це напрям або течія в італійському кіномистецтві та літературі, в сучасних україномовних словникових виданнях – це стильова течія. Незважаючи на досить поширене дослідження питання у російському літературознавстві, у «Российском гуманитарном энциклопедическом словаре» (2003) неореалізм означений як «не оформлена течія».

Проте, у наш час висловлюються інші думки. Наприклад, В. Бондаренко пов'язує поняття неореалізму зі стилем письменника. На його думку, новий реалізм бере початок від ХІХ століття й існує аж до нашого часу. Свою теорію автор будує на категорії таланту людини і сили його реалізації. Автор статті про новий реалізм вважає, що «кожен талановитий митець відкриває свій новий реалізм: реалізм Андрія Платонова і Михайла Булгакова, реалізм Івана Буніна й Івана Шмельова» [21].

Осмилення неореалізму в літературознавстві являє собою певну історію різноманітних теорій та шляхів дослідження. Явище неореалізму, яке виникло у літературі на початку ХХ століття, з кінця 20-х по 70-ті роки минулого століття в літературознавстві постійно замовчувалося. Риси нового в реалізмі сучасники та дослідники літературного процесу першої третини ХХ століття помічали, але термін «неореалізм» не став поширеним визначенням. На літературному обрії він з'явився завдяки італійському кіномистецтву. Радянському літературознавству цей термін став відомий із виходом у світ

монографії З. Потапової про італійський неореалізм. Згодом, уже наприкінці 80-х років, почали згадувати про влучну назву «неореалізм» для позначення порубіжного співіснування реалізму із запереченням на початку ХХ століття модернізмом.

Історія термінологічного формулювання своєрідності неореалізму також досить складна. Дослідники цього явища помічали різноманітні риси процесу, однак не поспішали подавати його загальну характеристику. Навіть В. Келдиш, на неореалістичне дослідження якого спирається сучасна наукова думка, не запропонував чіткого визначення цього терміна. В українському літературознавстві перша спроба термінологічного тлумачення неореалізму з'являється у «Короткому словнику літературознавчих термінів» (1961) В. Лесина й О. Пулинця. У 1972 році на тлумачення терміна «неореалізм» звернула увагу К. Муратова. Наприкінці 70-х років ХХ століття В. Гречнев та О. Соколов запропонували власні тенденційні розвідки неореалізму (без визначальної характеристики терміна) на матеріалі творчості Л. Андреева. Проте В. Гречнев подав досить розгорнуту характеристику «новішого реалізма», рисами якого визнавав наступ лірики у прозі, індивідуальну психологію, філософічність. О. Соколов нові риси вбачав у гуманістичній спрямованості літератури, її життєздатності, моральній чистоті ідей, новому описі побуту й зображенні психологічних характеристик героїв. Розгорнуті визначення поняття з'являються наприкінці минулого століття у дослідженнях Е. Михейчевої, І. Кондрашової, М. Хатямової, С. Тузкова.

З урахуванням досвіду досліджень попередніх часів у 1991 році створено колективну збірку «Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст.», присвячену виявленню специфіки нового реалізму в українській літературі. Автори цієї збірки звернули увагу на риси нового виду реалістичного мистецтва, зокрема, синтетичність стилю (Т. Гундорова), «ліризацію» (Н. Шумило), активізацію психологічності (Ю. Кузнецов). Т. Гундорова вказувала на системність появи нового реалізму, в якому вбачала основну родову сутність: соціально-культурний ідеал «реалізованої» особистості. На її погляд, «індивідуальний, родовий, цивілізаційний і соціальний ідеали зближуються в перспективі» розвитку нового реалізму, а особливості нового зумовлені в реалізмі переорієнтацією всієї літератури на нові естетичні принципи, зокрема, активне художнє перетворення дійсності, вираження людських цінностей, становлення нової гуманістичної концепції. До визначальних рис українського неореалізму В. Фашенко відносив самобутність забарвлення, узагальнення типового, збагачення новим баченням світу, передусім ірраціонального, часто незбагненого й фатального.

У наш час до специфіки неореалізму приєднується національне розмежування. Так, у «Літературознавчому словнику-довіднику» (1997) та «Літературознавчій енциклопедії» (2007) неореалізм пов'язується з українською літературою, а в «Российском гуманитарном энциклопедическом словаре» (2003) – винятково з російською. Не збігаються в цих словниках характеристики визначальних рис неореалізму, крім спільно виокремлених суб'єктивізації, ліризації, філософічності та естетичної тенденційності.

Неоднозначними лишаються й погляди на неореалізм як метод чи проміжне явище, напрям чи течію, стиль чи систему. На початку ХХ століття неореалізм визнавався як течія у працях О. Колтоновської, П. Когана, М. Морозова. Українські критики М. Вороний та О. Дорошкевич також згадують про течію у зв'язку з неореалізмом. На відміну від них, М. Доленго більш схильний був характеризувати новий реалізм як стиль у визначальній

характеристиці своєї двосистемної позиції, пов'язуючи її з мовним поділом: на ідеалістичну і матеріалістичну мови. Представники іншого етапу досліджень нового реалізму В. Гречнев та О. Соколов уникали будь-яких літературознавчих визначень у своїх згадуваннях про неореалізм. Вони частіше вдавалися до слова «явище»; хоча й уживали словосполучення «модерністські течії», але без будь-якого уточнення, які саме течії належать до модернізму. В. Келдиш розумів неореалізм як визначену, проте виразно не оформлену особливу течію всередині реалістичного напрямку. Він помічав, що для літературознавства кінця ХХ століття більш прийнятне розуміння поняття «новий реалізм» у найширшому сенсі – як позначення всього російського реалістичного руху кінця ХІХ – початку ХХ століття. Ці висловлення надають певного руху в перспективі досліджень, які підхопили вчені нового періоду розвідок про неореалізм. У працях І. Кондрашевої, В. Захарової та Т. Комишкової, Т. Давидової неореалізм визнається течією та періодом, який заклав фундамент новітньої російської літератури. Сучасні українські дослідники Р. Мовчан і В. Пахаренко також визнають неореалізм стильовою течією. На неореалізмі як на методі наголошували В. Фащенко та А. Козлов. Як літературний напрям неореалізм розглядав С. Тузков. Літературознавчі словники і українського, і російського походження тлумачать неореалізм залежно від теоретичних надбань у вирішенні питання. Так, у 70-ті роки минулого століття неореалізм – це напрям або течія в італійському кіномистецтві та літературі, в сучасних україномовних словникових виданнях – це стильова течія.

Помітно, що сучасні літературознавці уникають спроб визначальної характеристики неореалізму як течії або напрямку. Більш прийнятними для розвідок стають нові категоріальні трактування як час (В. Будний, М. Ільницький), період (І. Кондрашова), синтез, художнє мислення (В. Захарова, Т. Комишкова), явище, феномен (У. Абишева), літературна саморефлексія (М. Хатямова). Однак паралельно з інноваційними варіантами тлумачень існують традиційні характеристики неореалізму як напрямку, стильової течії та методу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перкінс Д. Чи можлива історія літератури? / Девід Перкінс ; [перекл. з англ. А. Іщенко]. – К. : Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2005. – 152 с.
2. Безпечний І. Теорія літератури / І. Безпечний. – К. : Смолоскип, 2009. – 388 с.
3. Ільницький М. М. Література українського відродження (напрями та течії в українській літературі 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст.) / М. М. Ільницький. – Львів. : Львівський обласний науково-методичний інститут освіти, 1994. – 72с.
4. Хализев В. Е. Теория литературы / В. Е. Хализев. – М. : Высшая школа, 2000. – 398 с.
5. Черноиваненко Е. М. Литературный процесс в историко-культурном контексте : Развитие и смена типов литературы и художественно-литературного сознания в русской словесности XI – XX веков / Е. М. Черноиваненко. – Одесса : «Маяк», 1997. – 712 с.
6. Шевельов Ю. В. Вибрані праці : у 2 кн. / [упоряд. І. Дзюба] / Ю. В. Шевельов. – К. : ВД «Киево-Могилянська академія», 2008. – Кн. II. : Літературознавство. – 1151 с.
7. Ткаченко А. О. Мистецтво слова : Вступ до літературознавства : Підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів / А. О. Ткаченко. – 2-е вид., випр. і доповн. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. – 448 с.
8. Кодак М. П. Поэтика как система : лит.-крит. нарис / М. П. Кодак. – 2-ге вид., доповнене. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2010. – 176 с.

9. Гундорова Т. И. Реализм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ ст. (теоретико-методологічний аспект) / Т. И. Гундорова // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К. : Наукова думка, 1991. – С. 166 – 191.
10. Морозов М. Очерки новейшей литературы. Статьи о Леониде Андрееве, С. Сергееве-Ценском, Борисе Зайцеве, В. Ропшине, Максиме Горьком и Л. Толстом / М. Морозов. – СПб. : Прометей, 1911. – 259 с.
11. Келдыш В. А. Русский реализм начала ХХ века / В. А. Келдыш. – М. : Наука, 1975. – 280 с.
12. Келдыш В. А. Реализм и «неореализм» / В. А. Келдыш // Русская литература рубежа веков (1890-е – начало 1920-х годов). – Книга 1. ИМЛИ РАН. – М. : Наследие, 2000. – С. 259 – 335.
13. Кондрашева И. И. Поиски Художественного синтеза. Размышления об особенностях художественного синтеза в символизме и «неореализме» русской литературы рубежа веков / И. И. Кондрашева. – Майкоп : Изд-во МГТИ, 2003. – 55 с.
14. Захарова В. Т. Неореализм в русской прозе ХХ века : типология художественного сознания в аспекте исторической поэтики : [уч. пособие] / В. Т. Захарова, Т. П. Комышкова. – Н. Новгород : НГПУ, 2008. – 113 с.
15. Русская и зарубежная литература конца ХІХ – начала ХХ века : основные течения. Реализм. Натурализм. Символизм. Импрессионизм. Неоромантизм. Эстетизм. Неореализм. Демократическая и пролетарская литература. Книга для учителя. – Часть 1. – Орел : [б. и.], 1998. – 277 с.
16. Давыдова Т. Т. Русская неореалистическая проза (1900 – 1920-е годы) : [конспект лекций] / Т. Т. Давыдова. – М. : Изд-во МГАП «Мир книги», 1996. – 72 с.
17. Абишева У. К. Неореализм в русской литературе 1900 – 1910-х годов / У. К. Абишева. – М. : Изд-во Московского университета, 2005. – 286 с.
18. Любомудров А. М. Духовный реализм в литературе русского зарубежья : Б. К. Зайцев, И. С. Шмелев / А. М. Любомудров. – СПб. : «Дмитрий Буланин», 2003. – 272 с.
19. Будний В. В. Порівняльне літературознавство : [підручник] / В. В. Будний, М. М. Льницький. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – 430 с.
20. Хатямова М. Ф. Формы литературной саморефлексии в русской прозе первой трети ХХ века : автореф. дис. на соискание ученой степени докт. филол. наук : спец. 10.01.01 «Русская литература» / М. А. Хатямова. – Томск. – 2008. – 42 с.
21. Бондаренко В. Новый реализм / В. Бондаренко. – 2003. – Режим доступа : <http://www.zavtra.ru/denlit/084/11.html>

Стаття надійшла до редакції 20.08.14

В статтє аналізується різноманітність поглядів на явлення неореалізму в літературі, що виникло в началі ХХ століття. Автор звертається до робіт періода зародження неореалізму і до сучасним наукам трактовкам, указує на полемичність і неоднозначність термінологічних определень неореалізму.

Ключевые слова: неореализм, метод, направление, течение, стиль, система.

The article examines the diversity of views on the phenomenon of neorealism in literature that emerged in the early of the 20th century. The author refers to the work of the period of origin of neorealism and modern scientific interpretations, pointing to the polemical and ambiguity of terminology definitions neorealism.

Key words: *neorealism, the method, the direction, flow, style system.*

УДК 811.512.161:81'2

Н.В. Сіленко, к. філол. н., доц.

Київський національний лінгвістичний університет, Київ

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТУРЕЦЬКИХ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

У статті розглядається перекладацький аспект турецьких газетних текстів. Здійснюється аналіз класифікацій перекладацьких трансформацій і їх найбільш поширені види. Вивчаються можливі способи трансформації змісту лексичної одиниці, виразу, тексту під час перекладу турецькомовних публіцистичних текстів на українську мову.

Ключові слова: *газетно-публіцистичний текст, переклад, перекладацькі трансформації*

Постановка проблеми й завдань дослідження. У сучасному глобалізованому світі приділяється значна увага дослідженню східних мов, зокрема турецької мови. Пожвавлення ділової та політичної активності в нашій країні також вплинуло на підвищення інтересу до вивчення турецької мови, перекладацьких трансформацій під час перекладу турецькомовних різностильових текстів на українську мову.

Завдяки технологіям, які швидко розвиваються і є надзвичайно корисними для сучасної людини, доступ до інформації, як джерела пізнання світу, став надзвичайно простішим з появою періодичних видань та Інтернету. Публіцистика збагачує людину, як індивіда забезпечуючи тим самим інтелектуальний розвиток та розширення світогляду людини. Вище згаданий стиль мовлення охоплює абсолютно всі верстви населення і тим самим досить функціональним.

Публіцистичні тексти разом з тим що вони мають інформативну функцію, також певним чином впливають на читача, переконують у правильності певної ідеї, знання, тощо. Наявність досить великої кількості мовленнєвих елементів у публіцистичному стилі робить його як надзвичайно різноманітним, так водночас і досить складним з точки зору структури, побудови речень, наявності різноманітної термінологічної лексики. Наявність такої структури та різноманітних елементів є досить складною, з точки зору перекладу, адже в процесі перекладу перекладач змушений використовувати велику кількість перекладацьких трансформацій, щоб певним чином адаптувати певний текст до іншої мови та культури, в нашому випадку української мови.

© Н. В. Сіленко, 2014